

Kamil Ptak

System funkcjonowania Organizacji Zbiorowego Zarządzania w Polsce na przykładzie stowarzyszenia ZAiKS

1. Polskie rozwiązania ustawodawcze w odniesieniu do Organizacji Zbiorowego Zarządzania

Coraz powszechniejsze użytkowanie utworów, a to poprzez wzrost tempa rozwoju technologii, zwłaszcza cyfrowych, powoduje, że autorzy są niekiedy zmuszeni do korzystania z usług organizacji, które w efektywny sposób są w stanie pobierać wynagrodzenia od użytkowników praw autorskich i praw pokrewnych. Organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, jako takie wyspecjalizowane organizacje (dalej: OZZ), w rozumieniu Ustawy o prawie autorskim¹ (dalej: PrAut), są ustanowione, aby pomagać autorom i osobom uprawnionym z praw autorskich i pokrewnych w reprezentowaniu ich praw i pobieraniu wynagrodzeń od użytkowników tych praw. OZZ są stowarzyszeniami skupiającymi twórców, artystów wykonawców, producentów lub organizacje radiowe i telewizyjne, których statutowym zadaniem jest zbiorowe zarządzanie i ochrona powierzonych im praw autorskich lub praw pokrewnych oraz wykonywanie uprawnień wynikających z ustawy PrAut. Skoro są to stowarzyszenia, podstawę prawną dla oceny ich statusu prawnego stanowi ustawa z 7 kwietnia 1989 r.

Prawo o stowarzyszeniach² (dalej PrStowU). Niniejszy tekst koncentruje się tylko na kwestiach wynikających z PrAut. Ustawa ta, uchwalona dnia 4 lutego 1994 r., doczekała się nowelizacji 1 kwietnia 2004 r., która weszła w życie z dniem akcesji Polski do UE. W literaturze ocenia się, że sytuacja OZZ i dotyczące tych organizacji regulacje i rozwiązania prawne ulegną w najbliższym czasie zmianie³. Planuje się bowiem zmianę prawa, która pozycję tych organizacji określi bardzo dokładnie w przepisach prawa i rozwiąże wszelkie wątpliwości, z jakimi spotkaliśmy się dotychczas w związku z funkcjonowaniem OZZ na obszarze Polski.

OZZ są stowarzyszeniami. Ustawowe dookreślenie tych organizacji, jako stowarzyszeń, ukazuje bardzo jednoznaczny zamysł ustawodawcy, że organizacje te nie mogą mieć innej formy prawnej. To właśnie rzutuje na fakt, iż ustawa Prawo o Stowarzyszeniach stanowi podstawę prawną dla oceny statusu prawnego OZZ. Wskazuje na to również art. 104 ust. 2 PrAut. Przepis ten określa bowiem bezpośrednio, że do OZZ stosuje się przepisy prawa o stowarzyszeniach. Artykuł mówi również o tym, że ochrona praw powierzonych OZZ, z art. 104 ust. 1 PrAut, dotyczy: po pierwsze obowiązku zorganizowania takich struktur, które będą w stanie śledzić i kontrolować korzystanie z praw autorskich przez użytkowników, a z drugiej strony zapis ten odnosi się do podejmowania odpowiednich kroków celem dochodzenia wynagrodzenia za użytkowanie praw, które było

---

¹ Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jednolity: Dz. U. 2000 r. Nr 80, poz. 904 ze zm.), dalej PrAut.

² Ustawa prawo o stowarzyszeniach (tekst jednolity: Dz. U. 2001 r. Nr 79, poz. 855 ze zm.).

³ Por.: R. Gołat: *Prawo autorskie i prawa pokrewne*, Wyd. C. H. Beck Warszawa 2005, s. 231.

bezprawne, a zostało wykryte. Dalej ustawodawca dokonuje rozróżnienia pomiędzy OZZ a zwykłym stowarzyszeniem i wskazuje, że inaczej niż w przypadku przepisów prawa o stowarzyszeniach:

1. członkiem OZZ może być również osoba prawna,
2. podjęcie przez organizację działalności określonej w ustawie wymaga zezwolenia ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego⁴,
3. nadzór nad organizacjami sprawuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Pierwszy punkt odnosi się do faktu, iż członkami OZZ mogą być różnego rodzaju organizacje radiowe i telewizyjne, a te zazwyczaj przybierają formy osób prawnych. W dwóch kolejnych podpunktach ustawodawca uznał, że liczba stowarzyszeń zarejestrowanych *jest limitowana przez Ministra Kultury, który wydając decyzję, nadaje ubiegającym się stowarzyszeniom status OZZ. Decyzje ministra są równocześnie zezwoleniami na podjęcie działalności w obszarze zbiorowego zarządzania prawami autorskimi*⁵. Nie jest jednak uregulowana liczba tych stowarzyszeń, a raczej liczba licencji, która może zostać wydana. Art. 104 ust. 3 PrAut wskazuje, że wspomnianego zezwolenia minister udziela organizacjom, które dają rękojmię należytego zarządzania powierzonymi prawami. To zaś pozwala nam sądzić, iż przed wydaniem decyzji przez ministra sprawdza się, czy wnioskująca organizacja (stowarzyszenie) jest rzeczywiście zdolna do wykonywania uprawnień określonych w ustawie. Do tego właśnie odnosi się podpunkt 3, który nadaje mini-

---

⁴ Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, dalej Minister lub Minister Kultury.

strowi funkcję nadzorczą. Art. 104 ust. 4 i 5 PrAut określają, co dzieje się dalej w przypadku, gdy w zakresie funkcji nadzorczej nad OZZ minister stwierdzi naruszenie zakresu udzielonego zezwolenia. Minister Kultury wzywa wówczas organizację do usunięcia naruszenia w wyznaczonym terminie, po którym może on cofnąć zezwolenie. Naruszenie takie może polegać albo na niewykonywaniu należycie obowiązków w zakresie zarządzania powierzonymi OZZ prawami autorskimi lub pokrewnymi oraz ich ochrony, albo na naruszaniu przepisów prawa w zakresie udzielonego zezwolenia. Ustawa zatem bardzo szeroko i nieprecyzyjnie określa zakres naruszeń. Każda decyzja ministra o udzieleniu lub cofnięciu zezwolenia OZZ na podjęcie wykonywania uprawnień określonych w art. 104 ust. 1 PrAut podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Należy dodać, że na gruncie prawa autorzy nie mają obowiązku zawierania umów o zbiorowe zarządzanie prawami. Powoduje to niekiedy szereg komplikacji, które zostaną omówione dalej. W art. 105 ust. 1 PrAut czytamy o domniemaniu legitymacji i uprawnień do zarządzania przez OZZ. Domniemanie uprawnienia do zarządzania dotyczy sytuacji, w których OZZ wykrywają naruszenie praw autorskich i wówczas domagają się, niejako z urzędu, aby osoby naruszające prawa autorskie tego zaprzestały, zawarły odpowiednie umowy, wypłaciły odszkodowania lub zrealizowały inne należne uprawnionemu (autorowi) zadośćuczynienia. Być może fakt, że autorzy nie mają obowiązku zawierania umów o zbiorowe zarządza-

---

⁵ R. Golat: dz. cyt., s. 231.

nie prawami spowodował taki zapis w PrAut, który mówi o tym, że OZZ nie muszą wskazywać, że z danym autorem mają podpisaną umowę o zarządzanie prawami w sytuacji, gdy same wszczynają postępowanie dotyczące reprezentowania interesów autorskich. Do-
mniemywa się w związku z tym zapisem, że na polu danej eksplo-
atacji prawa autorskiego lub praw pokrewnych OZZ ma pełne prawo
do działania w imieniu autora. Z tego zapisu wynika zatem, że OZZ
nie działają tylko na podstawie umów czy zawartych porozumień,
ale ich działalność obejmuje również zarządzanie z mocy prawa, bez
zlecenia, poprzez *negotiorum gestio*⁶. *Negotiorum gestio*, czyli pro-
wadzenie cudzych spraw bez zlecenia, to sytuacja, w której pewna
osoba bądź instytucja bez żadnego obowiązku podejmuje się z wła-
snej inicjatywy prowadzenia jednej albo wielu spraw w interesie
innej osoby. Wspomniane zaś pola eksploatacji *to sposób, w jaki
wykorzystywany jest utwór. Ustawa daje autorowi prawo do wynag-
rodzenia za korzystanie z utworu na każdym odrębnym polu eks-
ploatacji (o ile umowa nie stanowi inaczej). Wymaga też, aby w
umowie o przeniesienie autorskich praw majątkowych lub umowie
licencyjnej pola eksploatacji były wyraźnie wymienione, choćby dla
uniknięcia późniejszych wątpliwości i sporów. Umowa może doty-
czyć wyłącznie tych pól eksploatacji, które są znane w czasie jej
zawierania. Przykładowe wyliczenie pól eksploatacji z ustawy obej-
muje: utrwalenie, zwielokrotnienie utworu określoną techniką (dru-
kiem albo w postaci fotografii lub innego zapisu graficznego, fonicz-
nego, audiowizualnego itp.), wprowadzenie do obrotu, wprowadze-*

---

⁶ Art. 752-757 Kodeksu cywilnego z dnia 23 kwietnia 1964 r. (Dz. U. 1964 Nr 16, poz. 93 ze zm.).

nie do pamięci komputera, publiczne wykonanie lub publiczne od-
tworzenie, wystawienie, wyświetlenie, najem, dzierżawa, nadanie
utworu za pomocą wizji albo fonii przewodowej lub bezprzewodowej
przez stację naziemną, nadanie za pośrednictwem satelity, równo-
czesne i integralne nadanie utworu nadawanego przez inną organi-
zację radiową lub telewizyjną. Internet to także pole eksploatacji,
choć niewymienione w ustawie⁷. Wspomniane domniemanie nie
dotyczy jednak sytuacji, w której więcej niż jedna OZZ rości sobie
tytuł do tego samego utworu lub artystycznego wykonania. Nie
można się wówczas na nie powołać. Wówczas, w kwestii określenia
odpowiedniej, co do zarządu prawami organizacji, decyzję podejmu-
je tzw. Komisja Prawa Autorskiego (KPA). Warto zauważyć, że
domniemania z art. 105 ust. 1 PrAut nie stosuje się do innych praw
pokrewnych niż wykonania artystyczne. Dotyczy ono więc tylko
praw autorskich i artystycznych wykonań, które jest jednym z praw
pokrewnych. Domniemanie legitymacji, określone w art. 105 ust 1
PrAut jako procesowe, odnosi się do praw objętych zbiorowym
zarządzaniem przez OZZ. Zapis ten mówi o sytuacji, w której OZZ,
działając na polu danej eksploatacji, wszczyna proces o ochronę
praw autorskich i praw pokrewnych. Wówczas, w odniesieniu do
ustawowego zapisu, OZZ nie musi legitymować się pełnomocnic-
twem procesowym uprawnionego do działań w procesie. Wystarczy
wówczas jedynie odwołanie się do posiadanego zezwolenia ministra
do zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi na da-

---

⁷ R. Skiba, *Przedmiot praw autorskich*, [z:] <http://www.prawo.ngo.pl/labeo/app/cms/x/10238>, z dnia 16.04.05.

nym polu eksploatacji.⁸ Następnie art. 105 ust 2 PrAut mówi, że OZZ mogą domagać się udzielania wszelakich informacji oraz udostępniania dokumentów, będących niezbędnymi w celu określenia wysokości dochodzonych przez nią wynagrodzeń i kar. Jest to zapis, który dookreśla OZZ zakres kompetencji, które mają służyć wyliczeniu odpowiednich kwot należnych za użytkowanie praw autorskich i praw pokrewnych, w oparciu o ust. 1 art. 105 PrAut.

W art.106 PrAut znajdują się zapisy, które określają wewnętrzne stosunki między OZZ a jej członkami oraz stosunki zewnętrzne z innymi podmiotami przez nią reprezentowanymi w zakresie zarządzania prawami autorskimi lub dochodzenia ich ochrony, a także w stosunku do autorów niezrzeszonych oraz w stosunku do użytkowników praw autorskich. I tak art. 106 ust 1 PrAut określa obowiązek, który mówi, iż każda OZZ jest zobowiązana do takiego samego traktowania praw wszystkich swoich członków oraz innych przez siebie reprezentowanych w zakresie dochodzenia ochrony przysługujących tym osobom uprawnień⁹. Dalej art. 106 ust 2 PrAut zabrania, za wyjątkiem wskazania ważnych powodów i okoliczności, odmowy korzystania z utworów lub artystycznych wykonań w granicach wykonywanego przez siebie zarządu osobom, które w granicach prawa i za uiszczeniem odpowiedniego wynagrodzenia chcą z utworów korzystać. Jest to bardzo ważny zapis, który właściwie daje możliwość potencjalnym użytkownikom praw do swobodnego korzystania z nich, zgodnie oczywiście z ustawowymi zapisami

---

⁸ Por.: M. Czajkowska-Dąbrowska, *Komentarz prawa autorskiego*, [w:] J. Barta (red.), *Prawo autorskie*, Wyd. C. H. Beck: Instytut Nauk Prawnych PAN Warszawa 2003, s. 640-641, s. 644-645, autorka kwestionuje sens omawianych domniemań.

⁹ Por. art. 106 ust. 1 (PrAut).

odnośnie opłat od użytkowania, jak i przeznaczenia utworów. Wspomniane ważne powody, które mogą o odmowie przez OZZ zgody na korzystanie z utworu lub artystycznego wykonania, zdaniem praktyków i teoretyków prawa autorskiego należy rozumieć w sposób ścisły.

W największym stopniu odnosi się to do:

1. niewywiązywania się licencjobiorcy w sposób uporczywy ze swoich obowiązków umownych, a w szczególności za nieuiszczenie opłat (kwestia materialna),
2. braku gwarancji należytych warunków korzystania z dzieła lub przedmiotu praw pokrewnych (artystyczna strona korzystania z praw autorskich i praw pokrewnych).

W obu przypadkach, przy odpowiednim uzasadnieniu, ze wskazaniem na konkretne dowody, OZZ powinna i może odmówić udzielenia licencji. Z drugiej jednak strony, w odniesieniu do kwestii materialnej, OZZ może żądać uiszczenia odpowiedniej zaliczki dla zabezpieczenia własnych roszczeń i w oparciu o te właśnie zabezpieczenia udzielić licencji. Ostatni ustęp tego artykułu wyraża inny zakaz, dotyczący tego, iż OZZ nie może odmówić podjęcia zarządzania prawem autorskim lub prawem pokrewnym, chyba że wykaże jakąś ważną okoliczność za tym przemawiającą. Oznacza to, że OZZ mają obowiązek wzięcia danego prawa autorskiego lub prawa pokrewnego w zarząd. Wyjątek od tego może stanowić powołanie się przez OZZ na ważne powody, które uniemożliwiają bądź przemawiają za tym, aby danego prawa nie brać w zarząd. Jakikolwiek zarządzenie, którego podejmie się OZZ, co wyraźnie wskazuje zapis ustawowy, ma być wykonywane zgodnie ze statutem OZZ. *Ze statu-*

tu ma zatem wynikać, jakie prawa przenosi lub udziela organizacji osoba uprawniona. Może ona w szczególności przenieść całość lub niektóre prawa wyłączne na organizację. Może także udzielić organizacji zlecenia (zwykle wyłącznego) do zawierania umów licencyjnych, dotyczących określonego działu lub dzieł¹⁰. Ten ustęp chroni uprawnionych do praw autorskich i pokrewnych przed samowolą OZZ. Wyraźnie wskazuje się, że za wyjątkiem zaistnienia ważnych powodów, wszyscy autorzy czy uprawnieni do korzystania z praw, mają być traktowani jednakowo i żadnemu z nich nie można odmówić zarządzania prawem autorskim lub prawem pokrewnym. Jest to tak zwany, na gruncie prawa autorskiego czy prawa cywilnego, obowiązek kontraktowania. W zasadzie obowiązek zawarcia umowy w tym wypadku, jest czymś, co w prawie cywilnym występuje tylko w wyjątkowych przypadkach. Można w szczególności wskazać, że taka sytuacja wyjątkowo występuje tam, gdzie świadczący usługi lub oferujący dobra jest monopolistą lub quasi-monopolistą na określonym rynku. Obowiązek taki jest nakładany zazwyczaj w granicach posiadanych możliwości technicznych na przedsiębiorstwa dostarczające wodę, energię elektryczną czy gaz ziemny, a także na przedsiębiorstwa mające pozycję dominującą na rynku zwłaszcza wówczas, gdy odmowa może pozbawić innego przedsiębiorcę możliwości prowadzenia działalności z braku surowców lub materiałów¹¹. Wynika stąd, że dla ustawodawcy sytuacja OZZ i na przykład przedsię-

---

¹⁰ Por.: M. Bukowski: *Cywilnoprawna pozycja organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi na przykładzie Stowarzyszenia Autorów ZAIKS, ZNUJ*, Kraków 1995, s. 9-25.

¹¹ M. Kępiński, *Organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi*, [w:] J. Barta (red.), dz. cyt., s. 542.

biorstwa dostarczającego wodę jest tożsama. To z kolei pozwala sądzić, iż zamysłem ustawodawcy było, aby na rynku działała tylko jedna OZZ na danym polu lub polach eksploatacji, tj. stworzenie lub raczej utrzymanie monopolu na polu zarządzania prawami autorskimi w danym zakresie na danym polu eksploatacji.

Art. 107 PrAut określa podmiot, który rozstrzyga konflikty w postępowaniu, gdy na tym samym polu eksploatacji działa więcej niż jedna OZZ oraz gdy autor lub artysta wykonawca nie należą do żadnej organizacji albo nie ujawnili swojego autorstwa. Tym samym, artykuł ten rozwiązuje problem, o którym wspominałem przy omawianiu art. 105 PrAut. Przepis ten mówi, że w takich przypadkach, o tym, która OZZ jest właściwa do reprezentowania i zarządzania prawami twórcy lub artysty, decyduje przynależność autora lub twórcy do danej OZZ, czyli podpisana umowa o zarządzanie prawami. W przypadku, gdy twórca lub artysta nie należą do żadnej organizacji lub, gdy nie ujawnili swojego autorstwa (anoniowość dzieła), za właściwą organizację uznaje się tę wskazaną przez Komisję Prawa Autorskiego. Warto przytoczyć pogląd R. Golata, że omawiana kwestia *dotyczy zarówno anonimowości wynikającej z przyczyn obiektywnych, wiążącej się z brakiem informacji na temat autorstwa danego utworu, np. ze względu na odległy czas powstania dzieła, jak również wynikającej z nieujawniania autorstwa z woli samego twórcy. To bowiem, iż twórca nie życzy sobie firmowania swoim nazwiskiem konkretnego utworu, nie oznacza, że rezygnuje z partycypowania w zyskach związanych z jego rynkową*

*eksploatacją*¹². Generalną funkcją tego przepisu jest ustalenie, której OZZ, z dwóch bądź większej ich ilości działających na danym polu, należy przyznać prawo zarządu nad prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, które wymagają zbiorowego zarządu, a których autor lub artysta wykonawca nie jest zrzeszony w OZZ i żadnej z nich nie powierzył zarządzania swoimi prawami, bądź nie ujawnił swojego autorstwa. Wspominałem wcześniej, że polski system prawa nie przewiduje limitu liczby OZZ na tych samych polach eksploatacji. Cytując M. Dziomdziora *to założenie ustrojowe znalazło swoje odbicie w praktyce udzielania przez ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego zezwoleń na wykonywanie zbiorowego zarządu. Omawiana konstrukcja może powodować (i powoduje) w praktyce kolizje interesów, szczególnie wtedy, kiedy na jednym polu działa więcej niż jedna OZZ*¹³. To zaś spowodowane jest tym, że OZZ często nieprecyzyjnie określają swoje zakresy i przedmioty działalności. Dlatego przepis ten ma tak duże znaczenie w odniesieniu do praw autorskich i praw pokrewnych. Wówczas cały spór pomiędzy organizacjami trafia przed Komisję Prawa Autorskiego (KPA), która ma kompetencje do rozstrzygnięcia takowych sporów.

Art. 108 PrAut ukazuje tryb powoływania oraz tryb postępowania przed KPA. Jest to bardzo ważny artykuł, gdyż określa on w szczegółowy sposób kwestie wiążące się ze sporami pomiędzy dwoma lub więcej OZZ. W myśl art. 108 ust 1 PrAut minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego powołuje

---

¹² R. Gola: dz. cyt., s. 111.

Komisję Prawa Autorskiego, zwaną dalej „Komisją” (KPA), składającą się z czterdziestu arbitrów powoływanych w odpowiedniej proporcji spośród kandydatów. Kandydatami tymi mogą być: przedstawiciele OZZ, stowarzyszeń twórców, artystów wykonawców, producentów, organizacji zrzeszających podmioty zajmujące się zawodowo korzystaniem z utworów oraz przedstawiciele organizacji radiowych i telewizyjnych. Spośród nich na członków Komisji, co określa art. 108 ust. 2 PrAut, wyłaniany są w wyznaczonym terminie arbitrzy. Kandydaci muszą być przedstawieni w terminie wyznaczonym przez Ministra.

Art. 108 ust. 3 oraz ust. 5 PrAut określają zadania Komisji. W zależności od zadań KPA działa w składzie sześć- lub trzyosobowym. Do zadań Komisji należy:

1. zatwierdzanie lub odmowa zatwierdzenia przedstawionych przez OZZ tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub artystycznych wykonań objętych zbiorowym zarządzaniem (art. 108 ust. 3 PrAut),
2. wskazywanie OZZ właściwej w rozumieniu art. 107 PrAut,
3. rozstrzygnięcie sporów dotyczących stosowania tabel, o których mowa w art. 108 ust. 3 PrAut, art. 108 ust. 5 PrAut,
4. rozstrzygnięcie sporów związanych z zawarciem umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 PrAut¹⁴.

---

¹³ W. Z. Dziomdziora: *Art. 107 prawa autorskiego – organizacje zbiorowego zarządzania*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego”, 8/2003, s. 28.

¹⁴ Operatorom sieci kablowych wolno reemitować w sieciach kablowych utwory nadawane w programach organizacji radiowych i telewizyjnych wyłącznie na podstawie umowy zawartej z właściwą organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi. (art. 21¹ ust. 1 PrAut).

W dwóch pierwszych przypadkach orzeka komisja składająca się z sześciu arbitrów i przewodniczącego jako superarbitra, którzy wyznaczeni są przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego z grona arbitrów¹⁵. Od orzeczeń Komisji wydanych w tym trybie służy odwołanie do ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. W dwóch pierwszych wskazanych przypadkach stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego¹⁶. W dwóch pozostałych przypadkach orzeka komisja trzysobowa, wyłoniona z grona arbitrów, przez każdą ze stron po jednym arbitrze oraz superarbitra wybranego przez tak wybranych arbitrów. W przypadku jakichkolwiek niezgodności i nie wyznaczeniu któregośkolwiek z trzech arbitrów ostateczną decyzję o składzie komisji podejmuje minister. W omawianych dwóch przypadkach do działalności KPA stosuje się Kodeks postępowania cywilnego o postępowaniu przed sądem polubownym¹⁷ (art. 108 ust. 6 PrAut). Strona niezadowolona z rozstrzygnięcia Komisji, o której mowa w art. 108 ust. 5 PrAut może wnieść powództwo do właściwego sądu okręgowego w terminie 14 dni (art. 108 ust. 7 PrAut). Arbitrom przysługuje wynagrodzenie za udział w posiedzeniach komisji, o czym zapewnia art. 108 ust. 8 PrAut. Kwestię wynagrodzenia, jak również szczegółowe zasady i tryb działania komisji, wysokość opłat za postępowanie przed komisją oraz zasady ich wnoszenia określa rozporządzenie ministra kultury i sztuki z dnia 22 grudnia 1994 w sprawie szczegółowych zasad i trybu działania Komisji Prawa Autorskiego, wyna-

---

¹⁵ Por. art. 108 ust. 3 PrAut.

¹⁶ Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. 2000, Nr 98, poz. 1071 ze zm.).

gradzania jej członków, wysokości opłat za postępowanie przed tą Komisją oraz zasad ich wnoszenia¹⁸. Art. 108 PrAut, jak też kolejny - art. 109, są, co wskazuje praktyka, jednymi z najbardziej i najzarliwiej dyskutowanymi na polu prawa autorskiego¹⁹.

Art. 108 PrAut oprócz ważnych kwestii związanych z funkcjonowaniem KPA traktuje pośrednio o tabelach wynagrodzeń. Waga tego przepisu wiąże się z kwestiami finansowymi w nich poruszonymi, co zazwyczaj budzi wiele kontrowersji. Zatwierdzanie tabel wynagrodzeń z art. 108 ust. 3 PrAut to, zdaniem wielu publicystów, praktyków i teoretyków prawa autorskiego, nic innego, jak ingerencja w swobodę kontraktowania, a to poprzez fakt narzucania pewnych stawek, które są ściśle kontrolowane.

Art. 109 PrAut określa sytuacje odnośnie tabel wynagrodzeń, których sposób zatwierdzania omówiłem wyżej. Tabele wynagrodzeń są jednymi z podstawowych elementów autorskiego prawa majątkowego, które zapewniają twórcy otrzymanie wynagrodzenia za wykorzystanie stworzonego przezeń utworu w jakiejś, przewidzianej w tabeli, minimalnej stawce. *OZZ, zobowiązana ustawowo do jednakowego traktowania praw wszystkich twórców przez siebie reprezentowanych, w umowach z użytkownikami nie może ustalać odmiennych wysokości wynagrodzeń autorskich za wykorzystanie*

---

¹⁷ Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. 1964, Nr 43, poz. 296 ze zm.).

¹⁸ Dz. U. 1994, Nr 138, poz. 736 (zm.: Dz. U. 2004, Nr 84, poz. 788).

¹⁹ Por.: G. Rząsa: *Zatwierdzanie tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub artystycznych wykonań (zagadnienia wybrane)*, „Monitor Prawniczy”, 8/2004, s. 379-385; J. Błęszyński: *Zatwierdzanie tabel wynagrodzeń organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub pokrewnymi*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego”, 6/2004, s. 12-23; P. Sadowski: *Zakres zastosowania art. 109 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 8/2002, s. 28-30.

poszczególnych utworów na tym samym polu eksploatacji. Organizacja staje zatem przed koniecznością opracowania tabel wynagrodzeń autorskich, określających stawki honorariów autorskich za korzystanie z utworów na różnych polach eksploatacji. Posiadanie takich tabel zatwierdzonych przez władze organizacji uważa się powszechnie za jej podstawowy obowiązek w ramach wykonywania przez nią zbiorowego zarządu prawami autorskimi²⁰. W art. 109 PrAut czytamy, iż postanowienia umowne mniej korzystne dla twórców, niż wynikałoby to z tabel, są nieważne, a ich miejsce zajmują odpowiednie postanowienia tabel. Oznacza to, że strony nie mogą skutecznie określić w umowie wynagrodzenia niższego niż wynikające z tabel. Mogą natomiast uzgodnić wynagrodzenie wyższe, gdyż tabele określają wynagrodzenie minimalne. To chroni oczywiście interesy swojego rodzaju klientów OZZ, jakimi są twórcy, artyści i autorzy. Stawki określone w Tabelach podlegają corocznej waloryzacji, dokonywanej na podstawie wskaźnika wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych w poprzednim roku kalendarzowym, ogłoszonego w obwieszczeniach Prezesa GUS, a publikowanych w Monitorze Polskim. Zrewaloryzowane stawki obowiązują od pierwszego dnia kwietnia każdego roku. Takie tabele określają stawki minimalne honorariów do końca marca 2006 roku²¹. Innym, nader częstym argumentem jest, że owo ograniczenie (zdaniem Sądu)²², co do zasady, uzasadnione ważnym interesem publicznym, wynikającym z

---

²⁰Tabele wynagrodzeń autorskich, [z:][http://www.zaiks.org.pl/portalaiks/zax_JakDzi alaFirst.jsp?sysparameters=packed=\(true\);&parameters=IndexPath=INDEX\\$1657/INDEXS1658/INDEX\\$1665;ID=INDEX\\$1665;wstep=\(n\)](http://www.zaiks.org.pl/portalaiks/zax_JakDzi alaFirst.jsp?sysparameters=packed=(true);&parameters=IndexPath=INDEX$1657/INDEXS1658/INDEX$1665;ID=INDEX$1665;wstep=(n)), z dnia 12.05.20 05.

²¹Tabele Wynagrodzeń - stawek minimalnych honorariów autorskich za wykorzystanie fotografii, [z:] http://www.zpaf.pl/test/content/prawa_aut/tabele.php, z dnia 17.04.05.

²² Por.: J. Błaszynski, dz. cyt., s. 12-23.

*jednej strony z konieczności zapewnienia twórcom skutecznej ochrony ich praw, z drugiej zaś strony umożliwia dość swobodne korzystanie z praw wszystkim zainteresowanym*²³.

Innym, ważnym dla sytuacji prawnej OZZ, przepisem jest art. 110 PrAut. Artykuł ten pełni, funkcję uzupełniającą w kwestii tabel wynagrodzeń. Wskazuje on bowiem te elementy, które w największym stopniu powinny kształtować wysokość wynagrodzeń dochodzonych w zakresie zbiorowego zarządzania przez OZZ. Przepis ten traktuje o wysokości wpływów osiągniętych z korzystania z utworów i artystycznych wykonań z jednej strony oraz o charakterze i zakresie korzystania z tych utworów i wykonań artystycznych z drugiej strony, jako o podstawach, które w największym stopniu powinny rzutować na wysokość wynagrodzeń. Z praktyki wnioskuje się, że im wyższe wpływy, bądź dochody z korzystania z utworu, tym odpowiednio wyższe powinny być wpływy z użytkowania praw, czyli wyższe wynagrodzenie pobierane przez OZZ dla reprezentowanych podmiotów. Warto zauważyć, że *określenie wpływu jest na tyle elastyczne, że pozwala na uwzględnienie wszystkich wskazanych elementów przy ustalaniu tabel lub określaniu wysokości wynagrodzeń w umowach ramowych*²⁴. Odnośnie zaś do charakteru i zakresu korzystania z tych utworów i wykonań artystycznych, wypracowana została wykładnia, iż ta część artykułu stanowi dodatkowe kryteria pomocnicze względem kryterium dotyczącym uzyskiwanych wpły-

---

²³ Por.: P. Sadowski, dz. cyt., s. 28-30, M. Kępiński, dz. cyt., s. 545-550; G. Rzęsa, *Zatwierdzanie tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub artystycznych wykonań (zagadnienia wybrane)*, „Monitor Prawniczy” 8/2004, s. 379-385, R. Golat, dz. cyt., s. 235-237.

²⁴ M. Kępiński, dz. cyt., s. 547.

wów. Ich znaczenie ma charakter dopełniający, ale są one mimo to bardzo ważne. I tak, na przykład przy tych samych wpływach udział wynagrodzenia powinien być tym wyższy, im charakter i zakres korzystania w jakiś sposób wyczerpuje wartość danego utworu, bądź artystycznego wykonania. Dzieje się tak na przykład przy okazji korzystania z utworu w telewizji, co w pewien sposób sprawia, że zużywa się on artystycznie i w przyszłości nie będzie już możliwe „takie samo” korzystanie z niego (zmniejsza się jego atrakcyjność). Dla uściślenia rozpatrzmy przykład filmu, który jest transmitowany w telewizji po raz pierwszy, a następnie retransmitowany po raz kolejny. Wszystkie późniejsze jego emisje nie będą już cieszyły się takim poziomem oglądalności. To pokazuje, w jaki sposób utwór zużywa się artystycznie w świetle przepisów PrAut, co z kolei może mieć wpływ na sumy w tabelach wynagrodzeń.

2. Pozycja Związku Autorów ZAiKS na rynku polskim i zagranicznym (powiązania i umowy międzynarodowe)

Stowarzyszenie Autorów ZAiKS od początków swojego istnienia zawsze szukało oparcia dla swojej działalności wśród innych mocniejszych struktur chroniących prawo autorskie. Wspominałem już o tym wcześniej. Stowarzyszenie to poprzez swoich członków nawiązywało szereg kontaktów, które pomagały mu zaistnieć wśród międzynarodowych organizacji. W ten sposób, ZAiKS podpisywał umowy, nawiązywał kontakty, w tym takie, które prowadziły do powstawania nowych struktur na rzecz prawa autorskiego. Działalność ZAiKS-u skupiała się w trzech obszarach, wokół których stowarzyszenie tworzyło sprawnie działające otoczenie. Tymi obszarami są:

1. współpraca z innymi OZZ zajmującymi się ochroną praw autorskich i praw pokrewnych na terenie naszego kraju;
2. współpraca z organizacjami ochrony praw autorskich z całego świata;
3. oraz współpraca z organizacjami międzynarodowymi koordynującymi działania wielu stowarzyszeń autorskich i występującymi w obronie prawa autorskiego na skalę wykraczającą poza granice jednego państwa.

W Polsce występuje wiele OZZ, które podobnie jak ZAiKS, zajmują się ochroną praw autorskich i praw pokrewnych, zwłaszcza na innych polach eksploatacji. ZAiKS, jak i wiele innych OZZ zdaje sobie sprawę, że aby skutecznie chronić praw autorskich i praw pokrewnych należy nawiązywać współpracę z innymi organizacjami, co powoduje powstawanie często wspólnych organów do zajmowania się konkretnymi problemami. Jest to pomocne zwłaszcza w odniesieniu do szerokiego zakresu działań takich organizacji. Nawiązywanie wspólnych inicjatyw i działań pomaga skupić się nowo powstałym jednostkom na wybranych aspektach i odciąża główne jednostki od nadmiaru spraw. Doskonałym przykładem takiego współdziałania ZAiKS-u jest jego współpraca ze ZPAV (Związek Producentów Audio-Video), które utworzyły wspólne biuro, pobierające stosowne opłaty od producentów i importerów urządzeń umożliwiających rejestrację dźwięku i obrazu oraz od producentów i importerów czystych nośników, na których dokonuje się nagrywanie (kopiowanie) utworów w ramach dozwolonego użytku osobistego. Innym przykładem współpracy jest współpraca ZAiKS ze ZPAV, które razem ustalają zasady licencjonowania producentów fonogra-

ficznych oraz wspólnie zwalczają różne formy piractwa. Razem wydają wspólny hologram producentom fonograficznym i importerom, co jest oznaczeniem legalności²⁵. Razem też współfinansują działalność tzw. brygady antypirackiej. ZAiKS współpracuje też z wieloma innymi OZZ, na różnych szczeblach i pod różnymi kierunkami swojej statutowej działalności.

We współpracy zagranicznej ZAiKS-u organizacja stosuje zawsze zasadę wzajemności, która oznacza, że na mocy tych umów ZAiKS reprezentuje i chroni na terenie Polski prawa autorskie z innych krajów, a na takich samych zasadach chronione są polskie prawa autorskie w tamtych krajach. Na świecie takie organizacje, z którymi ZAiKS podpisuje umowy organizują się w różnych formach: stowarzyszenia autorskie, agencje autorskie, związki czy też stowarzyszenia wydawców reprezentujących prawa autorskie. ZAiKS ma podpisane umowy wzajemne z ponad 100 stowarzyszeń. Współpraca ZAiKS-u w tej mierze obejmuje teren całej Ameryki Północnej, prawie całej Europy (za wyjątkiem trzech krajów), Australię, większą część Ameryki Południowej, również większą część Azji (za sprawą Rosji głównie) oraz stosunkowo wiele państw Afryki (głównie części północnej i południowej)²⁶.

Wśród organizacji międzynarodowych koordynujących działania wielu stowarzyszeń autorskich i występujących w obronie

---

²⁵ Szerzej: *Chore hologramy ZPAV/ZAiKS*, [z:] <http://www.djworld.pl/nuke/html/modules.php?name=News&file=article&sid=196>, z dnia 18.06.2005.

²⁶ Lista większości państw, z których organizacjami ZAiKS współpracuje i ma podpisane umowy: *Organizacje autorskie na świecie*, [z:] [http://www.zaiks.org.pl/portal/zaiks/zax_JakDzialaFirst.jsp?sysparameters=packed=\(true\);&parameters=IndexPath=INDEX\\$1657/INDEX\\$1671/INDEX\\$1674;ID=INDEX\\$1674;wstep=\(n\)](http://www.zaiks.org.pl/portal/zaiks/zax_JakDzialaFirst.jsp?sysparameters=packed=(true);&parameters=IndexPath=INDEX$1657/INDEX$1671/INDEX$1674;ID=INDEX$1674;wstep=(n)), z dnia 12.06.2005.

prawa autorskiego na skalę szerszą niż obszar jednego państwa można wymienić dwie główne, które na arenie międzynarodowej mają największe znaczenie. Współtworzą one, razem z innymi takimi organizacjami, ogólnoswiatowy system ochrony praw autorskich. Pierwszą z nich jest CISAC (Międzynarodowa Konfederacja Stowarzyszeń Autorów i Kompozytorów), powstała w 1926, która zrzesza 203 organizacje chroniące prawa autorskie ze 105 krajów. Jednym z współzałożycieli CISAC jest właśnie ZAiKS. Organizacja ta reprezentuje ponad 2 miliony twórców i obejmuje ochroną wszelkie rodzaje utworów tj.: muzyczne, dramatyczne, literackie, audiowizualne, graficzne. Przynależność poszczególnych twórców do tej organizacji jest jednak pośrednia, gdyż nie należą do niej bezpośrednio, a jedynie za pośrednictwem swoich organizacji, które reprezentują ich interesy i chronią ich prawa.

Drugą organizacją, o równie dużym znaczeniu co CISAC, jest BIEM (Międzynarodowe Biuro Stowarzyszeń Zarządzających Prawami do Nagrań i Reprodukacji Mechanicznej). W porównaniu jednak z organizacją CISAC zrzesza ona mniej członków, tj. 41 stowarzyszeń z 38 krajów. Organizacja ta powstała w 1928 roku we Francji.

3. Nadużywanie pozycji dominującej przez Związek Autorów ZAIKS w świetle wspólnotowego prawa konkurencji i ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów

Wraz z dniem przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, Polska zobowiązana została do przestrzegania całości wspólnotowego *acquis*. W odniesieniu do polskich OZZ, a co za tym idzie, również ZAiKS-u, oznaczało to obowiązek przestrzegania przez te orga-

nizacje restrykcyjnych przepisów Traktatu ustanawiającego Wspólnoty Europejskie²⁷, zwłaszcza w kontekście przepisów dotyczących reguł konkurencji. Należy bowiem zauważyć, że OZZ mogą być w niektórych państwach przykładami prawnie legalnych monopolii bądź *quasi*-monopolii. Taka ich pozycja na polskim rynku, ale również na rynkach europejskich, uwarunkowana jest ważną społecznie funkcją, jaką te organizacje spełniają. Można przypuszczać, że zarówno ustawodawca polski i zagraniczni, w trosce o jasność i przejrzystość wszystkich reguł rządzących działalnością OZZ, zapewniają funkcjonowanie tylko jednej, bądź jak najmniejszej liczby OZZ na danym polu eksploatacji²⁸. Taka jest oczywiście reguła, gdyż istnieją państwa, w których działa znacznie więcej niż jedna bądź kilka OZZ na rynku w obrębie danego pola użytkowania praw autorskich.

Europejskim przepisem, który może odnosić się do OZZ w aspekcie nadużywania pozycji dominującej, jest art. 82 TWE. Przepis ten stanowi zakaz nadużywania pozycji dominującej. Bezpośrednio stosuje się go do przedsiębiorstw, ale jak wskazuje praktyka, OZZ są podmiotami, których działalność jest również objęta tym przepisem²⁹. Ostatecznie kwestia potraktowania OZZ jako przedsiębiorstwa na potrzeby art. 82 została przesądzona przez Europejski Trybunał Sprawiedliwości w orzeczeniu z 27.03.1974 r. w sprawie między BRT v. SABAM³⁰. Zgodnie z art. 82 TWE, nadużywanie

---

²⁷ Dziennik Urzędowy UE C 325 z 24 grudnia 2002 r., dalej TWE.

²⁸ Por.: G. Materna: *Organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i ich członkowie w świetle definicji przedsiębiorcy z ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego”, 4/2004, s. 23-31.

²⁹ Por. np.: decyzję KE w sprawie RAI/UNITEL, Dz. U. WE 1978, L 157/39.

³⁰ M. Kępiński, dz. cyt., s. 551, Numer orzeczenia: C 127/73, ECR 1974, s. 313.

pozycji dominującej jest niezgodne ze wspólnym rynkiem. W przepisie tym zakazane jest nadużywanie przez przedsiębiorstwa pozycji dominującej na wspólnym rynku lub na znacznej jego części, w zakresie, w jakim może wpływać na handel między państwami członkowskimi. Termin „pozycja dominująca” odnosi się do sytuacji siły ekonomicznej przedsiębiorstwa, dzięki której jest ono w stanie przeszkodzić wysiłkom efektywnej konkurencji i zasadniczo wpłynąć na warunki, w których miałyby się rozwinąć taka konkurencja³¹. *Art. 82 TWE nie zakazuje samego posiadania pozycji dominującej na rynku ani jego legalnego wykorzystywania (np. przez właściciela praw wyłącznych), a tylko wszelkiego jej nadużywania, czyli wykorzystywania sprzecznego z prawem*³². Zgodnie więc z przepisami TWE posiadanie pozycji dominującej nie jest nielegalne, co ma niezwykle znaczenie zwłaszcza w odniesieniu do OZZ, których pozycja dominująca jest poniekąd kształtowana przez praktykę, zwłaszcza w Polsce. Polskie ustawodawstwo, o czym pisałem w poprzednich rozdziałach, nie określa jakiejś liczby OZZ, które mogą funkcjonować w obrębie tych samych obszarów działań (pól eksploatacji). Niemniej jednak utrzymuje się wydawanie zezwoleń na działanie jak najmniejszej liczby OZZ na danym polu eksploatacji. Każde zwiększenie tej liczby przez Ministra Kultury powoduje też wzrost liczby sporów kompetencyjnych pomiędzy poszczególnymi

---

³¹ K. Ostańska: *Polityka ochrony konkurencji*, [z:] <http://libr.sejm.gov.pl/oide/index.php?topic=polityki&id=konkurencja>, z dnia 17.06.2005.

³² W. Czapliński: *Zakaz praktyk ograniczających konkurencję* [w:] J. Barcz (red.), dz. cyt. *Prawo Unii Europejskiej*, Wyd. Prawo i Praktyka Gospodarcza Warszawa 2004, s. 225.

OZZ. Art. 82 TWE jako praktyki, na których może polegać nadużywanie pozycji dominującej wymienia:

1. narzucanie bezpośrednio lub pośrednio cen lub innych warunków transakcji między stronami o nierównej pozycji,
2. ograniczanie produkcji, blokowanie lub rozwój techniczny na szkodę konsumentów,
3. narzucanie innym konkurentom różnych warunków za równorzędne świadczenia,
4. uzależnianie zawarcia kontraktu od zaakceptowania przez innych kontrahentów dodatkowych świadczeń, które nie mają związku z przedmiotem tego kontraktu (tzw. umowy wiązane lub łańcuchowe).

W odniesieniu do OZZ, a szczególnie do ZAiKS, który na rynku polskim ma pozycję dominującą, główne znaczenie będzie miało narzucanie bezpośrednio lub pośrednio cen lub innych warunków transakcji między stronami o nierównej pozycji. Przykład ZAiKS jest o tyle najlepszy do zobrazowania skali problemu, że jest on rzeczywiście niemal monopolistą, jeśli chodzi o zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi w przemyśle muzycznym. Trzeba zauważyć, że w interesie autora jest, aby mógł on czerpać jak najwięcej korzyści z faktu wykorzystywania jego utworów przez licencjobiorców np.: stacje radiowe, telewizyjne oraz choćby, dyskoteki. Musi on zatem być członkiem OZZ, gdyż sam, co wskazuje praktyka, nie jest w stanie „wywalczyć” swoich praw w rywalizacji z mocniejszymi gospodarzami i finansowo użytkownikami praw. Wiadomo powszechnie, że licencjobiorcy są bardzo trudnymi klientami o bardzo mocnej pozycji gospodarczej. Wystarczy tu wymienić jako takich

licencjobiorców stacje radiowe czy telewizyjne. Jeżeli zaś mówimy o autorze utworów muzycznych, artyście wykonawcy lub kompozytorze to niezaprzeczalnie OZZ, który będzie w stanie zapewnić mu odpowiednią ochronę jego praw jak i najlepsze reprezentowanie ich na rynku wewnątrz i na zewnątrz kraju, będzie właśnie ZAiKS. Stowarzyszenie to, ze względu na długą tradycję działalności w branży zbiorowego zarządu prawami autorskimi, jak również dbania o interesy autorów i reprezentowanie ich praw w przeszłości, posiada najlepsze i sprawdzone instrumenty służące tym działaniom. Dowodem na skuteczność i odpowiedniość narzędzi ZAiKS-u względem podejmowanego zarządu prawami autorskimi jest fakt, że przed wydaniem zezwolenia Ministra Kultury na prowadzenie działalności pod szyldem OZZ, takie zdolności stowarzyszeń do reprezentowania praw autorskich, wykonywania działań zmierzających do wykrywania naruszeń praw autorskich i w końcu do pobierania wynagrodzeń od licencjobiorców, zwłaszcza tych korzystających nielegalnie z praw, są sprawdzane. Od wyników w tych miarach, uzyskanych przez Ministra Kultury w największej mierze uwarunkowane jest wydanie takiego zezwolenia. ZAiKS, co pokazuje praktyka w bardzo efektywny sposób potrafi dotrzeć do nieuczciwych użytkowników praw autorskich, jak również ze względu na szereg podpisanych umów zapewnia najszerszy ze wszystkich polskich OZZ zasięg ochrony i reprezentacji praw autorów stowarzyszonych w nim. *ZAiKS jest największą organizacją zajmującą się zbiorowym zarządzaniem i ochroną praw autorskich. Zarządza prawami ponad 8 tysięcy twórców polskich, wydawców muzycznych oraz ponad 2,5 miliona autorów i kompozytorów zagranicznych do ponad 14 milionów utwo-*

*row. Jest to więcej niż 96 proc. całego światowego repertuaru*³³. To są ogromne atuty przemawiające za tym, aby każdy autor i inne jednostki, które zgodnie ze statutem ZAiKS mogą być jego członkami, wstępowali do ZAiKS, który najlepiej może chronić ich interesy i reprezentować je w najszerzej skali. Zdaniem Grzegorza Materny, którego słowa można bezpośrednio odnieść do ZAiKS-u, *posiadana przez OZZ znacząca siła rynkowa umożliwia im kształtowanie zasad wykonywania praw autorskich w dogodny dla siebie sposób. Na tym tle może dochodzić do nadużywania przez te organizacje posiadanej pozycji - zarówno w stosunkach zewnętrznych (tj. z użytkownikami praw), jak i w stosunkach wewnętrznych (z reprezentowanymi przez OZZ osobami). Dlatego w światowym piśmiennictwie antymonopolowym właśnie w działalności OZZ upatruje się największego potencjalnego zagrożenia dla konkurencji w sferze wykonywania praw autorskich*³⁴. Taka pozycja na rynku polskim tego stowarzyszenia daje mu pewność i stwarza podstawy do tego, aby niezależnie od swoich członków i licencjodawców, kształtować swobodnie swoje otoczenie. A jak pokazuje praktyka działalności ZAiKS-u, stowarzyszenie to nagminnie kształtuje niezgodnie z prawem pozycję swoich członków, czyli autorów i wykonawców.

W polskim ustawodawstwie przepisem, który stanowi o działaniach podmiotów dominujących na rynku, jest ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów³⁵. Art. 4

---

³³ Kara dla ZAiKS, [z:] <http://www.generacjax.pl/news.php?f=read&nid=156>, z dnia 19.06.2005.

³⁴ G. Materna: *Nadużywanie pozycji dominującej przez organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi w prawie wspólnotowym*, [z:] <http://www.czasopi.sma.pwp.pl/pph-200311.xml?katalog=2003112>, z dnia 19.06.2005.

³⁵ Tekst jednolity: Dz. U. 2003 r. Nr 86 poz. 804, dalej OchrKonkurU.

ust. 9 określa pozycję dominującą jako pozycję przedsiębiorcy, która umożliwia mu zapobieganie skutecznej konkurencji na rynku właściwym przez stworzenie mu możliwości działania w znacznym zakresie niezależnie od konkurentów, kontrahentów oraz konsumentów. Domniemywa się, że przedsiębiorca ma pozycję dominującą, jeżeli jego udział w rynku przekracza 40%. Te założenia są przez ZAiKS spełniane, w związku z czym z pewnością można stwierdzić, że ZAiKS na rynku polskim ma pozycję dominującą. Jego udział w rynku zarządzania prawami autorskimi w przemyśle muzycznym jest daleko większy niż minimalny na poziomie 40 % określony w OchrKonkurU. Należy dodać, że ZAiKS jest jedyną OZZ na rynku polskim w przemyśle muzycznym, która działa na terenie całego kraju. Art. 8 ust. 2 wśród zakazanych praktyk nadużywania pozycji dominującej wymienia:

1. bezpośrednio lub pośrednio narzucanie nieuczciwych cen, w tym cen nadmiernie wygórowanych albo rażąco niskich, odległych terminów płatności lub innych warunków zakupu albo sprzedaży towarów,
2. ograniczenie produkcji, zbytu lub postępu technicznego ze szkodą dla kontrahentów lub konsumentów,
3. stosowanie w podobnych umowach z osobami trzecimi uciążliwych lub niejednorodnych warunków umów, stwarzających tym osobom zróżnicowane warunki konkurencji,
4. uzależnianie zawarcia umowy od przyjęcia lub spełnienia przez drugą stronę innego świadczenia, niemającego rzeczowego ani zwyczajowego związku z przedmiotem umowy,

5. przeciwdziałanie ukształtowaniu się warunków niezbędnych do powstania bądź rozwoju konkurencji,
6. narzucanie przez przedsiębiorcę uciążliwych warunków umów, przynoszących mu nieuzasadnione korzyści,
7. stwarzanie konsumentom uciążliwych warunków dochodzenia swoich praw.

Przy tak określonych przejawach nadużywania pozycji dominującej przez przedsiębiorcę, ZAiKS-owi można zarzucić dopuszczenie się narzucania uciążliwych warunków umów, przynoszących ZAiKS-owi nieuzasadnionych korzyści oraz uzależnianie zawarcia umowy o przyjęcia lub spełnienia przez drugą stronę innego świadczenia, nie mającego rzeczowego ani zwyczajowego związku z przedmiotem umowy. Na potrzeby omówienia pierwszego rodzaju naruszenia posłużę się kazusem Bratanków, które oskarżyły ZAiKS o nadużywanie pozycji dominującej względem nich poprzez wymuszanie na nich wyłączności na zarządzanie prawami do ich twórczości, co nie jest konieczne dla skutecznego zarządzania tymi prawami.

4. Rozstrzygnięcie Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w sprawie Brathanki oraz inne problemy w funkcjonowaniu Związku Autorów ZAiKS

W lipcu 2002 r. członkowie zespołu muzycznego Brathanki wystąpili do Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów³⁶ z wnioskiem o wszczęcie postępowania antymonopolowego przeciwko Stowarzyszeniu Autorów ZAiKS. Ich zdaniem ZAiKS nadużywa swojej pozycji dominującej na rynku wymuszając na autorach wyłączność na zarządzanie prawami do ich twórczości, co nie jest ko-

nieczne dla skutecznego zarządzania tymi prawami. *Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów interweniował (.....) członkowie zespołu Brathanki poskarżyli, że ZAiKS zmusza ich (podobnie jak innych polskich artystów) do udzielania Stowarzyszeniu wyłącznego upoważnienia do zarządzania prawami do tych utworów, w zakresie publicznego wykonania, nagrań mechanicznych oraz emisji w radiu i telewizji*³⁷. We wniosku o wszczęcie postępowania antymonopolowego, a następnie w jego uzupełnieniu Wnioskodawcy zarzucili ZAiKS nadużywanie pozycji dominującej przez:

1. wymuszanie na autorach, oddających utwory pod ochronę, udzielenia wyłącznego prawa (upoważnienia) do zarządzania prawami do tych utworów (udzielanie wszelkich licencji na korzystanie z tych utworów) w zakresie publicznego wykonania oraz nagrań mechanicznych,
2. ograniczanie autorom swobody w określaniu warunków i zakresu sprawowania zbiorowego zarządu nad ich prawami autorskimi, w stopniu nieuzasadnionym potrzebami skutecznego zarządzania tymi prawami,
3. narzucanie uciążliwych warunków umów, przynoszących ZAiKS nieuzasadnionych korzyści,
4. narzucanie uciążliwych warunków umów, przynoszących nieuzasadnione korzyści innym podmiotom gospodarczym kosztem wnioskodawców.

Członkowie zespołu twierdzą, że poprzez działania ZAiKS-u autorzy byli zmuszani do przyjęcia ich warunków umowy. Autorzy

---

³⁶ Dalej: UOKiK.

³⁷ K. Niklewicz: *Brathanki pokonały ZAiKS*, „Gazeta Wyborcza”, z dnia 31.07.2004.

musieli się zgodzać na to, aby ZAiKS miał wyłączność na wszelkie udzielanie licencji, nagrywanie czy emisję utworów. Zdaniem artystów taki sposób ich traktowania godzi w ochronę ich praw, a w efekcie prowadzi do naruszenia interesów artystów. ZAiKS zastrzegł sobie wyłączne prawo do wszystkich wymienionych sposobów eksploatacji utworów i od zgody na te warunki uzależniał podpisanie umowy. Członkowie zespołu wzywali ZAiKS do zaprzestania takiej praktyki, na co w odpowiedzi dowiedzieli się, że ZAiKS nie jest jedyną OZZ na rynku polskim, a co za tym idzie zespół Brathanki może np. sam wykonywać zarząd swoimi prawami autorskimi lub stowarzyszyć się w innej organizacji. Kolejnym zarzutem zespołu Brathanki był fakt, że nie mogli oni negocjować warunków umowy, do czego jak uważali mają prawo, a brak takiej możliwości narusza prawo swobodnego kontraktowania i negocjowania umów. ZAiKS z kolei w odpowiedzi na ten zarzut wyraził opinię, jakoby negocjowanie umów z każdym artystą osobno było uciążliwe i uniemożliwiało sprawną pracę. ZAiKS dodał również, że w związku z tym stosuje się standardowe umowy, w których autorzy przenoszą wszystkie prawa wynikające ze zbiorowego zarządu. *W toku postępowania wyjaśniającego Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił, że zgodnie z regulaminem ZAiKS z dniem przyjęcia utworu pod ochronę, Stowarzyszenie uzyskuje wyłączne prawo udzielania zezwoleń na wykonanie publiczne utworu, jego nagrywanie, emisję w mediach oraz prawo inkasowania z tych tytułów wynagrodzeń autorskich oraz dochodzenie roszczeń w tym zakresie*³⁸.

---

³⁸ *Komunikat prasowy*, (w sprawie wszczęcia postępowania przez Prezesa UOKiK na wniosek zespołu Brathanki przeciwko ZAiKS), [z:]

Dalej w toku postępowania ZAiKS-owi nie udało się przedstawić żadnych dowodów, jakoby istniała ogólna i powszechna zasada, w związku z którą wykonywanie zbiorowego zarządu wiązało się z przeniesieniem na OZZ swoich wszystkich praw odnośnie twórczości. W związku z powyższymi faktami UOKIK uznał, że wyjaśnienia ZAiKS mogą wskazywać na nadużywanie pozycji dominującej przez Stowarzyszenie poprzez wymuszania wyłączności do udzielania licencji i wszelkiego dysponowania utworami autorów, co narusza ustawę o ochronie konkurencji i konsumentów (art. 8 ust. 1 i 2). Innym problemem jest możliwość naruszania przez ZAiKS OchrKonkurU poprzez ograniczanie autorom swobody w określaniu warunków sprawowania przez ZAiKS zbiorowego zarządu. W obliczu tych faktów Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów postanowił o wszczęciu postępowania antymonopolowego przeciwko ZAiKS.

Zanim podam rozstrzygnięcie Prezesa UOKIK, zaprezentuję najpierw wszelkie okoliczności, jakie związane były z samą decyzją. Wszystkie te okoliczności rozpisane są w późniejszym uzasadnieniu decyzji, a czytamy tam o uwagach i spostrzeżeniach Prezesa UOKIK, który w trakcie sporządzania decyzji przeprowadzał również dowody rozstrzygające wszelkie wątpliwości między innymi na to, że oba podmioty, zarówno ZAiKS, jak i wnioskodawców, można uważać za przedsiębiorców w świetle polskich przepisów antymonopolowych.

Uzasadnienie dzieli się na następujące części:

---

http://www.uokik.gov.pl/index.php?id=p_news&obid=1102&lang=0&samSession=ca491c6f1d9c5ca70b65061e8596180&lang=0, z dnia 19.06.2005.

1. Strony postępowania,
2. ZAiKS w świetle definicji przedsiębiorcy,
3. Wnioskodawcy w świetle definicji przedsiębiorcy,
4. Rynek właściwy,
5. Pozycja dominująca ZAiKS na rynku właściwym,
6. Nadużywanie pozycji dominującej przez ZAiKS.

W stronach postępowania, czyli punkcie I uzasadnienia decyzji, Prezes UOKiK zauważa, że w związku z art. 84 ust. 1 pkt 1 OchrKonkurU, wszczęcie postępowania antymonopolowego może nastąpić tylko na wniosek przedsiębiorcy w rozumieniu ustawy, który dodatkowo potrafi wskazać swój interes prawny. Toteż zanim Prezes UOKiK mógł przejść do wszczęcia postępowania antymonopolowego, wcześniej musiał wskazać, że Wnioskodawcy odpowiadają wymogom płynącym z ustawy. Podobne udowodnienie o odpowiedzialności wymogom dotyczącym bycia przedsiębiorcom w świetle przepisów OchrKonkurU dotyczyło ZAiKS, który, jak pisałem, jest stowarzyszeniem, a więc nie jest przedsiębiorcom w świetle ustawy o swobodzie działalności gospodarczej³⁹. Dopiero po przeprowadzeniu dowodów na to, że oba te podmioty, zarówno wnioskodawca, jak i ZAiKS są przedsiębiorcami w świetle OchrKonkurU, Prezes UOKiK mógł dopiero przystąpić do wszczęcia postępowania antymonopolowego. Dodać należy, że na tym gruncie powstawały i nadal powstaje szereg wątpliwości, jak traktować OZZ i reprezentowane przezeń podmioty, zwłaszcza na gruncie OchrKonkurU⁴⁰. W tej sprawie Prezes UOKiK uznał, że oba podmioty, zarówno ZAiKS,

---

³⁹ Dz.U.2004., Nr 281, poz. 2777.

⁴⁰ G. Materna, dz. cyt., s. 23-31.

jak i wnioskodawcy, są przedsiębiorstwami w świetle art. 4 pkt 1 OchrKonkurU. Warto przypomnieć, że na gruncie *acquis communautaire* OZZ traktuje się, jako przedsiębiorcę właśnie. Wskazuje na to również europejskie orzecznictwo o czym piszę niżej.

Punkt 2 i 3 uzasadnienia omawianej decyzji Prezesa UOKiK to uszczególnienie powyższych właśnie zagadnień, gdzie Prezes wskazuje przykłady rozwiązań i decyzji i wyroki organów wspólnotowych, gdzie podobne zagadnienia stawały się już wcześniej przedmiotami rozważań i gdzie podejmowane decyzje uznające OZZ i ich członków, jako takich właśnie przedsiębiorców. Dodać też należy, że dotyczyło to tylko takich OZZ, których forma prawna w oparciu o rozwiązania systemowe w danym państwie wskazywała na obowiązek posiadania takiej formy prawnej przez OZZ, która wykluczała je z pojęciowego określenia jako przedsiębiorstwo w danym systemie prawnym⁴¹.

Punkt 4 uzasadnienia w decyzji Prezesa UOKiK dotyczy rynku właściwego, a dokładniej Prezes UOKiK wyodrębnił tu, w oparciu o PrAut i informacje ze strony internetowej stowarzyszenia Autorów ZAiKS o podpisanych umowach i porozumieniach z innymi OZZ o wzajemnej reprezentacji, rynek właściwy, w obrębie którego działa ZAiKS i w obrębie którego rozpatrywany jest wniosek w postępowaniu antymonopolowym. Dla uściślenia za rynek właściwy ZAiKS-u został uznany krajowy rynek zarządzania prawami autorskimi do utworów muzycznych.

---

⁴¹ Szerzej: Dziennik Urzędowy Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Warszawa, dnia 30 września 2004 r., Nr 4, poz. 320, decyzja z dnia 16 lipca 2004 r. w sprawie stosowania praktyk ograniczających konkurencję przez Stowarzyszenie Autorów ZAiKS w W.

Punkt 5 uzasadnienia w decyzji Prezesa UOKiK dotyczy pozycji dominującej ZAiKS na rynku właściwym, który został wskazany i dookreślony w poprzednim punkcie uzasadnienia decyzji. Prezes UOKiK, aby wskazać nadużycie pozycji dominującej ZAiKS-u musiał wprawdzie udowodnić, że taką pozycję ZAiKS posiada. W tym punkcie Prezes powołuje się na dane i orzecznictwo o ZAiKS, z których wynika, że ZAiKS posiada pozycję dominującą⁴². Dodatkowo Prezes UOKiK podaje informację, że na taką pozycję rynkową ZAiKS wpływa fakt, iż stowarzyszenie to jest jedyną OZZ w Polsce, która obejmuje terenem działania teren całego kraju.

Punkt 6 uzasadnienia w decyzji Prezesa UOKiK dotyczy nadużywania pozycji dominującej przez ZAiKS. Prezes dokonuje tutaj szczegółowej wykładni przepisów, na podstawie których orzeka w poszczególnych zarzutach przeciwko stowarzyszeniu ZAiKS. Jest to najważniejsza moim zdaniem część uzasadnienia tej decyzji, w której Prezes UOKiK powołuje się na wcześniejsze decyzje Komisji europejskiej, wyroki ETS, które stanowią przykładowe rozwiązania w podobnych sprawach. Decyzje w związku z dokonywanymi w tym punkcie wykładni, podawałem już wcześniej.

Punkt 7 uzasadnienia w decyzji Prezesa UOKiK dotyczy kary pieniężnej, która w efekcie decyzji została nałożona na ZAiKS w wysokości 500.000 PLN płatną do budżetu państwa. W tym punkcie Prezes UOKiK wskazuje ostatecznie okoliczności, w jakich ZA-

---

⁴² *Raport o naruszeniach prawa autorskiego w Polsce*, Ministerstwo Kultury, [z:] <http://www.mk.gov.pl/wnioski/Raport1.rdf>, z dnia 11.06.2005; Wyroki: z dnia 1 kwietnia 1998 r.; sygn. akt XVII Ama 35/97 i z dnia 13 listopada 2003 r.; sygn. akt XVII Ama 128/02.

iKS dopuszczał się nadużywania pozycji dominującej. Jako przykłady można podać:

- tendencje w europejskim systemie działania OZZ, o których ZAiKS musiał wiedzieć, a których nie przestrzegał (wynika to choćby z kontaktów ZAiKS, np. szereg podpisanych umów o wzajemną reprezentację),
- piśmiennictwo i literaturę z danego zakresu sprawy, w której również opisywane są światowe i europejskie tendencje w zakresie zbiorowego zarządu prawami autorskimi.
- Ostatecznie Prezes UOKiK stwierdza, że w związku z powyższymi dowodami, orzeka się o nadużywaniu pozycji dominującej przez ZAiKS wraz z wydaniem z decyzji, którą zaprezentowałem wyżej.

Po przeprowadzeniu postępowania antymonopolowego wszczętego na wniosek zespołu Brathanki oraz w oparciu o przeprowadzone dowody, Prezes UOKiK w decyzji⁴³ uznaje:

- za praktykę ograniczającą konkurencję i naruszającą zakaz, o którym mowa w art. 8 ust. 1 i 2 OchrKonkurU, nadużywanie przez ZAiKS pozycji dominującej na krajowym rynku zbiorowego zarządzania prawami autorskimi do utworów muzycznych, poprzez wymuszanie na autorach będących członkami tego stowarzyszenia, oddających utwory pod ochronę, udzielania Stowarzyszeniu Autorów ZAiKS wyłącznego upoważnienia do zarządzania prawami do tych utworów (udzielanie licencji na

---

⁴³ Dziennik Urzędowy Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Warszawa, Nr 4/2004, poz. 320, decyzja z dnia 16 lipca 2004 r. w sprawie stosowania praktyk ograniczających konkurencję przez Stowarzyszenie Autorów ZAiKS w W.

korzystanie z tych utworów) w zakresie publicznego wykonania oraz nagrań mechanicznych i nakazuje zaniechanie jej stosowania,

- za praktykę ograniczającą konkurencję i naruszającą zakaz, o którym mowa w art. 8 ust. 1 i 2 OchrKonkurU, nadużywanie przez ZAiKS pozycji dominującej na krajowym rynku zbiorowego zarządzania prawami autorskimi do utworów muzycznych, poprzez wymuszanie na autorach niebędących członkami tego stowarzyszenia, oddających utwory pod ochronę, udzielania Stowarzyszeniu Autorów ZAiKS wyłącznego upoważnienia do zarządzania prawami tych utworów (udzielanie licencji na korzystanie z tych utworów) w zakresie publicznego wykonania i nakazuje zaniechanie jej stosowania,
- za praktykę ograniczającą konkurencję i naruszającą zakaz, o którym mowa w art. 8 ust. 1 i 2 OchrKonkurU, nadużywanie przez ZAiKS pozycji dominującej na krajowym rynku zbiorowego zarządzania prawami autorskimi do utworów muzycznych, poprzez uzależnianie sprawowania zbiorowego zarządu tymi prawami na rzecz osób będących członkami tego stowarzyszenia, od oddania w zarząd łącznie prawa udzielania zezwoleń na wykonanie publiczne utworów, ich nagrywanie mechaniczne oraz nadania radiowo-telewizyjne i nakazuje zaniechanie jej stosowania.

Kolejny punkt decyzji odnosi się do tych praktyk uznanych za ograniczających konkurencję i będących nadużywaniem pozycji dominującej przez ZAiKS, których ZAiKS stosowania zaprzestał z dniem 1 stycznia 2004. Są to:

- wymuszanie na autorach, oddających utwory pod ochronę niebędących członkami ZAiKS, udzielania wyłącznego upoważnienia do zarządzania prawami do tych utworów (udzielania licencji na korzystanie z tych utworów) w zakresie nagrań mechanicznych,
- uzależnianie sprawowania zbiorowego zarządu prawami na rzecz autorów, niebędących członkami tego stowarzyszenia, od oddania w zarząd łącznie prawa udzielania zezwoleń na wykonywanie publiczne utworów, ich nagrywanie mechaniczne oraz nadania radiowo-telewizyjne.

Następny punkt decyzji odnosi się do tych praktyk, zaskarżonych przez Brathanki, które nie zostały uznane jako praktyki ograniczające konkurencję i będących nadużywaniem pozycji dominującej na rynku. Prezes UOKiK uznał, że taką praktyką nie jest:

- ograniczanie autorom swobody określenia warunków sprawowania przez ZAiKS zbiorowego zarządu ich prawami autorskimi w zakresie publicznych wykonań oraz nagrań mechanicznych w stopniu nieuzasadnionym potrzebami skutecznego zarządzania tymi prawami.

Ostatni punkt decyzji dotyczy zaś, w związku z zarzuconymi ZAiKS-owi działaniami, zwłaszcza tymi, które zostały uznane za praktyki ograniczające konkurencję oraz będące nadużywaniem pozycji dominującej, wysokości kary pieniężnej nałożonej na ZAiKS płatną do budżetu państwa w wysokości 500.000 PLN.

6. Inne przykłady nadużywania pozycji dominującej przez Związek Autorów ZAiKS

Wśród problemów w funkcjonowaniu ZAiKS-u, który zdobył sobie popularność monopolisty nadużywającego pozycji dominującej, można wskazać kolejne przykłady nadużyć przedstawianych wcześniej przy okazji omawiania praktyk ograniczających konkurencję na gruncie OchrKonkurU, polegający na:

- narzucaniu uciążliwych warunków umów, przynoszących mu nieuzasadnione korzyści,
- uzależnianiu zawarcia umowy od przyjęcia lub spełnienia przez drugą stronę innego świadczenia, niemającego rzeczowego ani zwyczajowego związku z przedmiotem umowy.

Te przykłady nadużycia pozycji dominującej przez ZAiKS zostały zbadane przez Prezesa UOKiK na wniosek firmy Starling z Krakowa, która *podkreślała, że nie protestuje przeciwko obowiązkowi naklejania hologramów, ale nie zgadza się na przerzucanie przez ZAiKS kosztów produkcji nalepek na producentów fonograficznych*⁴⁴. Problem polegał na tym, że ZAiKS uzależniał zawarcie umowy od poniesienia przez producenta, firmę Starling, kosztu wytworzenia hologramu. W polskim prawie nie ma obowiązku stosowania hologramów. Takie działania zostały podjęte przez ZPAV, a następnie przyłączył się do niego ZAiKS w 1995 r. Obie organizacje finansowały początkowo to przedsięwzięcie, które miało stanowić sposób walki z piractwem. W późniejszym czasie, od 1998 r., ZAiKS i ZPAV zaczęły uzależniać zawarcie umowy od poniesienia kosztów hologramów, co ZAiKS uzasadniał faktem, że 90 % wpływów ze sprzedaży płyt trafia do producentów i w związku z tym to

---

⁴⁴ UOKiK zarzuca ZAiKS-owi praktyki monopolistyczne, „Gazeta Wyborcza”, z dnia 11.10.2002.

oni powinni płacić za hologramy. Prezes UOKIK Cezary Banasiński ocenia jednak działanie stowarzyszenia jako praktykę monopolistyczną, której ZAiKS ma zaprzestać. Uzależnienie zawarcia umowy od poniesienia przez producenta kosztu wytworzenia hologramu ogranicza konkurencję zgodnie z polskim prawem. Co więcej, zgodnie z PrAut ZAiKS nie może odmówić bez ważnych powodów udzielenia zgody na korzystanie z praw autorskich za wynagrodzeniem. Wydawanie zezwoleń na korzystanie z praw autorskich jest bowiem w świetle prawa obowiązkiem, a nie uprawnieniem. Stwierdzono również, że ZAiKS ma pozycję dominującą na rynku zbiorowego zarządzania utworami muzycznymi, co przesądza o możliwości orzekania o nadużywaniu jej przez ZAiKS. Stowarzyszenie, zdaniem UOKIK, dopuszczało się również gróźb pod adresem wytwórni fonograficznych, gdzie informowano, że jeżeli producent nie zgodzi się na zapłacenie za hologramy, to wówczas ZAiKS rozwiąże umowę i dany producent nie będzie mógł prawnie korzystać z repertuaru muzycznego. Wiele wytwórni ulegało takim gróźbom i poddawało się presji silniejszego podmiotu na rynku. Paradoxem w tej sprawie wydaje się być jeszcze fakt, że w opinii wydanej na zlecenie UOKIK stwierdza się, że od chwili wprowadzenia hologramów na opakowania nośników muzyki, skala piractwa nie zmniejszyła się.

Innym problemem, który został rozstrzygnięty na korzyść ZAiKS-u, jest wysokość stawek, które ZAiKS pobiera za korzystanie z praw autorskich. Z wnioskiem takim wystąpiło sześciu lokalnych nadawców: Radio Plus z Płocka, Rozgłośnia Radiowa Rezonans z Sosnowca, Radio z Bielsko-Białej, Radio Vanessa z Raciborza, Radio WA-MA z Olsztyna oraz Radio Alfa z Krakowa. Zarzucono

ZAiKS-owi, że owe stawki są za wysokie. W odpowiedzi na zarzut UOKiK umorzył postępowanie uzasadniając to faktem, że zatwierdzone tabele przez KPA są ustalane na minimalnym poziomie, który ma gwarantować godziwe wynagrodzenie dla autorów. ZAiKS z kolei może pobierać większe wynagrodzenia i jest to całkowicie zgodne z prawem. Nie może zaś pobierać niższego wynagrodzenia, które byłoby niższe od tego zatwierdzonego w tabelach.

Jak wskazuje praktyka, problemów może być znacznie więcej i dotyczyć one mogą wszelkich wątpliwości, które muszą wystąpić moim zdaniem na gruncie prawa polskiego z powodu szeregu luk w tym względzie. Jak wynika z dotychczasowej praktyki problemy związane z ZAiKS mogą wynikać, albo ze złej woli podmiotów, albo z niewiedzy, które moim najbardziej i tak obciążają najbardziej konsumentów tych dóbr.